

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکز

دانشکده حقوق

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش: حقوق خصوصی

عنوان:

شبیه سازی در حقوق ایران و حقوق فدرال ایالت متحده آمریکا

استاد راهنما:

دکتر علی متولی زاده اردکانی

استاد مشاور:

دکتر عباسعلی دارویی

نگارش:

مجید برهمن

تابستان ۱۳۹۰

چکیده

پدیده شبیه‌سازی انسان که یقیناً می‌توان از آن به عنوان یکی از چالش‌های قرن حاضر نام برد، توجه جامعه حقوقی بسیاری از کشورها را به خود جلب کرده است. در این پژوهش کشور ایران و آمریکا مورد توجه قرار گرفته است تا نشان داده شود که موضع و برخورد قوانین این دو کشور با این پدیده نوین چگونه است. در واقع در این پژوهش ضمن معرفی انواع شبیه‌سازی انسان که می‌تواند با هدف تولید مثل و یا هدف درمانی باشد سعی در تبیین این امر است که نظام‌های حقوقی دو کشور ایران و آمریکا با کدام نوع شبیه‌سازی موافق بوده و قوانین دو کشور و ضمانت اجراهای مربوط به این پدیده چه مواردی می‌باشند؟ و اگر قوانین مناسبی در مورد شبیه‌سازی انسان در این کشورها وجود ندارد، قوانین مناسب بایستی دارای چه ویژگی‌هایی باشند که خلأهای موجود را پر کنند؟

پدیده‌های نوظهور، مشکلات و پیچیدگی‌های خاصی را بدنبال دارند. در واقع اینکه انسان ایجاد شده از طریق پدیده شبیه‌سازی متعلق به چه کسی است و آیا این فرد متولد شده بوسیله این پدیده هویت مشخص دارد؟ می‌تواند از مشکلات مهم در برخورد با این پدیده باشد، نمی‌توان گفت که چنین انسانی هویت مشخص ندارد و مشخص نیست پدر و مادر وی کیست. در واقع انسان متولد شده از طریق شبیه‌سازی هم دارای پدر و هم دارای مادر مشخص است.

فهرست

صفحه	عنوان
	چکیده
۱	مقدمه
۳	فصل اول: کلیات
۴	مبحث نخست: مفهوم شبیه‌سازی، پیشینه شبیه‌سازی، انواع و شیوه‌های شبیه‌سازی.....
۴	گفتار نخست: مفهوم شبیه‌سازی
۵	گفتار دوم: پیشینه شبیه‌سازی
۷	گفتار سوم: انواع شبیه‌سازی
۸	گفتار چهارم: شیوه‌های شبیه‌سازی
۱۱	مبحث دوم: شبیه‌سازی انسان از دیدگاه مخالفان و موافقان (کارکردها و دلایل).....
۱۱	گفتار اول: کارکردهای مثبت شبیه‌سازی انسان و دلایل موافقان
۱۶	گفتار دوم: کارکردهای منفی شبیه‌سازی انسان و دلایل مخالفان
۴۳	فصل دوم: شبیه‌سازی انسان در حقوق ایران
۴۴	مبحث نخست: شبیه‌سازی انسان در فقه امامیه
۴۵	گفتار نخست: جواز مطلق شبیه‌سازی انسان
۴۸	گفتار دوم: جواز محدود شبیه‌سازی انسان
۴۹	گفتار سوم: حرمت ثانوی شبیه‌سازی انسان
۶۴	مبحث دوم: وضعیت حقوقی و قانونی شبیه‌سازی انسان در ایران
۶۴	گفتار نخست: دکترین
۷۳	گفتار دوم: مشخصات قوانین مناسب در پوشش شبیه‌سازی انسان

فصل سوم: شبیه‌سازی در حقوق فدرال ایالات متحده آمریکا	۷۹
مبحث نخست: شبیه‌سازی در حقوق فدرال آمریکا	۸۰
گفتار نخست: پیشینه قانونگذاری فدرالی در مورد شبیه‌سازی انسان	۸۰
گفتار دوم: عملکرد کنگره	۸۷
گفتار سوم: قانون منع شبیه‌سازی انسان و حمایت از یاخته‌های بنیادین در بوته تحلیل	۹۳
گفتار چهارم: ضمانت اجراها	۱۰۰
گفتار پنجم: حمایت از تحقیقات	۱۰۲
مبحث دوم: شبیه‌سازی در قوانین ایالت‌های متحده آمریکا	۱۰۳
گفتار نخست: پیشینه قانونگذاری	۱۰۳
گفتار دوم: شبیه‌سازی در ایالت‌های آمریکا	۱۰۳
نتیجه‌گیری	۱۱۱
فهرست منابع	۱۱۶

مقدمه

۱. تبیین موضوع

شرکت کلوناید در ۲۷ دسامبر ۲۰۰۲ میلادی خبر تولد اولین نوزاد شبیه‌سازی شده را در روزنامه‌های آمریکا مطرح کرد. البته پیش از این نیز در قالب فیلم‌های سینمایی، موضوع شبیه‌سازی انسان مطرح شده بود و حتی در سال ۱۹۹۷ با تولد اولین حیوان شبیه‌سازی شده به نام «دالی» پدیده شبیه‌سازی در میان دانشمندان به طور جدی مورد توجه قرار گرفته بود. در فصل مربوط به کلیات، مفهوم شبیه‌سازی انسان کاملاً مورد بحث قرار گرفته و در واقع پدیده شبیه‌سازی انسان در یک تعریف خلاصه: «تکثیر موجودات زنده، بدون آمیزش جنسی است که جنس مذکر در آن دخالتی نداشته و تنها جنس مونث در آن دخیل می‌باشد.»

۲. تحدید موضوع

در این پژوهش دو نظام حقوقی (۱) نظام حقوقی ایران و (۲) نظام حقوقی آمریکا مدنظر می‌باشد و پدیده شبیه‌سازی انسان در این دو نظام مورد توجه قرار خواهد گرفت.

۳. مسئله تحقیق

با توجه به مسائلی که در این پژوهش به آن پرداخته می‌شود، سوال اصلی این پژوهش این است که آیا شبیه‌سازی انسان در نظام حقوقی ایران و نظام حقوقی فدرال ایالت متحده آمریکا مجاز و قابل حمایت می‌باشد و بررسی امر که آیا اساساً نوزاد شبیه‌سازی شده دارای نسب می‌باشد؟

۴. روش تحقیق و روند کار

در پژوهش حاضر از روش کتابخانه‌ای، تحلیلی و استنتاج از کتب، مقالات، طرح‌های پژوهشی و سایت‌های اینترنتی مرتبط با موضوع بهره‌گرفته شده است.

۵. طرح کلی تحقیق

طرح کلی این تحقیق شامل سه فصل و هر فصل شامل چند مبحث و گفتار است. در فصل اول، کلیات مربوط به پدیده شبیه‌سازی انسان در قالب دو مبحث مطرح شده است. در فصل دوم، به پدیده شبیه‌سازی انسان در حقوق ایران در قالب دو مبحث توجه شده است و در فصل سوم نیز پدیده شبیه‌سازی انسان ابتدا در حقوق فدرال در یک مبحث و در ادامه نیز در قالب یک مبحث، ایالت‌های آمریکا مورد بررسی قرار گرفته است. در واقع در فصل اول سعی شده است تا تعریف مشخصی از این پدیده داده شود و دلایل موافقان و مخالفان انجام این پدیده نوین مورد توجه قرار گرفته است. در فصل دوم با در نظر گرفتن خلاء قانونی در حقوق ایران پدیده شبیه‌سازی انسان در فقه امامیه و در حقوق موضوع ایران مورد توجه قرار گرفته است. در فصل سوم با توجه به اینکه حقوق فدرال و ایالت‌های آمریکا عنوان پایان نامه انتخاب شده است، شبیه‌سازی انسان و قوانین مرتبط با آن در حقوق فدرال و ایالت‌های آمریکا تبیین شده است.

فصل اول :
کلیات

مبحث نخست: مفهوم شبیه‌سازی، پیشینه شبیه‌سازی، انواع و شیوه‌های شبیه‌سازی

گفتار نخست: مفهوم شبیه‌سازی

واژه Clone برگرفته از کلمه یونانی Klon می‌باشد به لحاظ لغوی به معنای شاخه کوچک، جوانه و یا نهال است.

برخی عنوان کرده‌اند که واژه کلون نخستین بار توسط شخصی به نام هربرت ویر در سال ۱۹۰۳ در راستای توصیف گیاهانی که به لحاظ وضعیت گیاهی و نباتی تکثیر می‌گردند، استعمال گردیده است.^۱

برخی نیز متذکر شده‌اند که واژه کلون را نخستین بار «هالدان» فیزیولوژیست و ژنتیک دان در مقاله‌ای با عنوان «امکانات زیستی برای گونه‌های انسانی در ده هزار سال آینده» بکار برده است.^۲

بدن از واحدهای کوچکی به نام سلول تشکیل می‌شود. در داخل همه سلول‌های بدن موجودات زنده (به جز گلبول‌های قرمز خون در انسان که پس از مدتی هسته سلول از بین می‌رود) یک هسته وجود دارد که اطلاعات ژنتیکی یا DNA در درون آن یافت می‌شود. به واسطه این اطلاعات ژنتیکی در سلول‌ها که در بین همه سلول‌های یک موجود زنده از نوع خاص یکسان

^۱. ساعد، محمد جعفر، حقوق کیفری و شبیه‌سازی انسان، بهار ۱۳۸۷، چاپ اول، تهران، انتشارات: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات درمانی شهید بهشتی، ص ۳۴.

^۲. محمدی، علی، شبیه‌سازی انسان ملاحظات علمی - اخلاقی - حقوقی - فقهی، ۱۳۸۷، چاپ اول، قم، دفتر نشر معارف، ص ۲۷.

هستند، هر يك از سلول‌ها اين توان و امكان را مي‌يابند كه در صورت فراهم شدن شرايط و طي مراحل رشد و نمو به يك موجود زنده كامل از نوع خاص تبديل شوند.

واژه «كلونينگ»^۱ نيز به تبع ريشه لغوي خود به معنای جوانه زدن و تكثير كردن است كه امروزه آن را شبیه‌سازي خطاب مي‌كنند. شبیه‌سازي در زيست‌شناسي عبارتست از تكثير موجودات زنده بدون آمیزش جنسي، در اين صورت موجودات حاصله بر خلاف توليد مثل جنسي، آمیزه‌اي از ويژگي‌هاي جنس نر و ماده را ندارد بلکه نسخه‌هاي همانندي از موجود اوليه هستند كه از آن حاصل شده‌اند. در واقع آن دسته از موجودات زنده را «كلون» يا «شبيه» خطاب مي‌كنند كه از نظر ژنتيكي «وراثت» همسان باشند.

در بحث شبیه‌سازي انسان اين گونه تصور مي‌شود كه سلولي از بدن يك فرد جدا مي‌شود، هسته آن به داخل يك تخمك نابارور كه قبلاً مواد هسته‌اي آن خارج شده است انتقال داده مي‌شود و سپس تخمك حاوي مواد هسته‌اي جديد با استفاده از جريان الكتريكي به تكثير واداشته مي‌شود، در نتيجه بي آنكه لقاح جنسي صورت گرفته باشد، تخمك به تكثير خود ادامه مي‌دهد. سپس به رحم منتقل مي‌شود. به اين ترتيب فرزند متولد شده كاملاً شبیه مادر خویش يعني شخصي كه نابارور است و از سلول وي استفاده شده است مي‌شود.

گفتار دوم: پيشينه شبیه‌سازي

نخستين آزمائش موفقيت آميز در زمينه شبیه‌سازي را فردي به نام «جاكوئس لوب»^۲ انجام داد. وي مطالعاتي در اين زمينه بين سال‌هاي (۱۹۲۴-۱۸۵۹ م) انجام داد. وي تلاش كرد تا از يك تخمك لقاح نيافته موجود زنده‌اي را به وجود بياورد كه در اصطلاح به آن «بكرزايي»^۳

^۱ . Cloning

^۲ . Jacques Loeb

^۳ . Parthenogenesis

می‌گویند.^۱ اما جدی‌ترین اقدام در زمینه پدیده شبیه‌سازی توسط دکتر ویلموت در سال ۱۹۷۷ انجام گرفت که در آن گوسفندی را با نام «دالی»^۲ از طریق شبیه‌سازی بوجود آورد. در سال ۲۰۰۶ (۱۳۸۵) دانشمندان ایران برای نخستین بار در خاورمیانه چندین گوسفند را شبیه‌سازی کردند. آنان در پایگاه تحقیقاتی اصفهان پژوهشکده «رویانا»^۳ ۳۰ مورد انتقال جنین گوسفند شبیه‌سازی شده انجام دادند که از این تعداد در نهایت ۳ مورد آن به بارداری منجر شد. نخستین بره شبیه‌سازی شده که از نژاد افشاری بود در روز چهارشنبه ۱۱ مرداد ۱۳۸۵ متولد گردید، لیکن به دلیل عوارض زایمان پس از چند دقیقه مرد.

دومین بره شبیه‌سازی شده به نام «رویانا»^۳ ساعت ۳۰ دقیقه بامداد روز شنبه ۸ مهر ۱۳۸۵ با عمل سزارین به دنیا آمد و سومی در ۹۰ روزگی سقط شد.^۴

اما در مورد شبیه‌سازی انسان جمعه ۲۷ دسامبر ۲۰۰۲ یک شرکت آمریکایی به نام کلوناید^۵ مدعی شد که اولین نوزاد شبیه‌سازی شده از طریق زایمان سزارین متولد شده است و این نوزاد از طریق شبیه‌سازی ایجاد شده است. دکتر بریثیت مدیر شرکت کلوناید ضمن اعلام این خبر تشریح کرد که این نوزاد دختر با استفاده از سلول پوست تن یک زن آمریکایی ۳۱ ساله بوجود آمده است. نام این کودک «حوا» گذاشته شد. این کودک هنگام تولد سه کیلو و دویست گرم وزن داشت.^۶

^۱. محمدی، علی، همان، ص ۲۹

^۲. Dolly در زبان انگلیسی به معنای عروسک

^۳. Royana

^۴. محمدی، علی، همان، ص ۴۶

^۵. Clonaid

^۶. به نقل از فصلنامه حقوق پزشکی شماره هشتم بهار ۸۸، ص ۱۱۱

در جمعه شب سوم ژانویه ۲۰۰۲ همین شرکت خبر از تولد دومین کودک شبیه‌سازی شده از زن هلندی همجنس‌گرا داد. اما همه این مسائل در حد ادعایی به نظر می‌رسید، چرا که این شرکت مدارکی دال بر شبیه‌سازی کردن انسان ارائه نکرده است.^۱

گفتار سوم: انواع شبیه‌سازی

بند نخست: شبیه‌سازی سلولی^۲

این نوع کلونینگ در سطح سلولی و برای تولید کپی‌های متعدد و همسان از یک سلول منفرد بدن صورت می‌پذیرد. بدین طریق که با جدا کردن سلولی از بدن، آن را در یک محیط کشت آزمایشگاهی کشت می‌دهند. مجموعه سلول‌هایی را که از این راه کلون می‌شوند یک خط سلولی گویند که از نظر ژنتیکی مشابه سلول اصلی و به تعبیری همسان هستند.

این روش در تولید خطوط سلولی بسیار معتبر است، به گونه‌ای که از آن در پژوهش‌های سلولی و یا حتی تولید داروهای جدید استفاده می‌شود. در شبیه‌سازی سلولی سلول‌های جنسی (تخمک یا اسپرم) دخالت ندارند و سلول‌های کلون شده نمی‌توانند با رشد و نمو یک موجود زنده کامل مانند یک گیاه یا یک جانور را ایجاد نمایند.^۳

بند دوم: شبیه‌سازی درمانی

شبیه‌سازی درمانی به نام‌های «شبیه‌سازی تحقیقاتی»^۴ یا شبیه‌سازی بیومدیکال نیز معروف می‌باشد. هدف این نوع از شبیه‌سازی تولید بافت و اندام‌های بدن می‌باشد. در واقع با استفاده از این نوع از شبیه‌سازی برای افراد بیماری که اعضای خویش را به هر علتی از دست می‌دهند این امکان بوجود می‌آید تا یا عضو ایشان ترمیم پیدا کرده و یا دارای عضوی همانند عضو

^۱. ساعد، محمدجعفر، همان ص ۳۳

^۲. Cellular Cloning

^۳. محمدی، علی، همان، ص ۵۰

^۴. Research Cloning

خویش شوند. در واقع این نوع از شبیه‌سازی با هدف گسترش راه‌های درمانی بکار گرفته شده است.

بند سوم: شبیه‌سازی ارگانیسمی^۱

در این نوع شبیه‌سازی بر خلاف شبیه‌سازی سلولی در واقع کپی‌های همسان ژنتیکی کاملی از موجودات زنده اعم از گیاه، حیوان و حتی یک انسان تولید می‌گردد. به این نوع از شبیه‌سازی، شبیه‌سازی مولد^۲ نیز می‌گویند. موضوع اصلی این پایان‌نامه همین دو نوع شبیه‌سازی یعنی شبیه‌سازی درمانی و شبیه‌سازی ارگانیسمی می‌باشد. در قسمت بعدی در واقع شیوه‌های شبیه‌سازی ارگانیسمی تبیین خواهد شد.

گفتار چهارم: شیوه‌های شبیه‌سازی

همانطوریکه در گفتار پیشین ذکر شد، موضوع اصلی این تحقیق حول شبیه‌سازی ارگانیسمی و درمانی قرار گرفته است و بنابراین ضروری است تا شیوه‌های انجام اینگونه شبیه‌سازی‌ها به طور واضح بیان شود.

بند نخست: دوقلو زایی طبیعی

پدیده دوقلو زایی که به صورت طبیعی در تولید مثل آدمی اتفاق می‌افتد، موجب تولید دو نوع دوقلو می‌گردد. یکی دوقلوهای تک تخمکی یا همسان که از هر ۲۰۰۰ زایمان سه‌تایی آن‌ها این نوع دوقلو است و دیگری دوقلوهای دو تخمکی یا دوقلوهای اخوینی که فراوانی آنان دو برابر

^۱ . Organismal Cloning

^۲ . Reproductive Cloning

نوع اول است. دوقلوهاي همسان به دليل آن‌که از نمو يك زيگوت به دست مي‌آيند نه تنها ظاهري همانند دارند بلکه ژنوم‌هاي آن‌ها نيز همسان‌اند و جنسيت دوقلوهاي همسان يکي مي‌باشد اما دوقلوهاي دو تخمکي که از لقاح دو تخمک مادر به وسيله دو اسپرم پدر منشا مي‌گيرند ممکن است از دو جنس مخالف باشند.^۱

بند دوم: کاشت رویان^۲

در اين شيوه فرايند شبیه‌سازي با شکافتن رویان حاصله که با عناوين ديگري همچون، تکه تکه کردن رویان، نيز از آن ياد مي‌شود عملي مي‌گردد. توضيح اينکه يك يا چند ياخته از رویان لقاح يافته گرفته مي‌شود و در يك محيط مناسب (نظير رحم) قرار داده مي‌شود. هر يك از اين ياخته‌ها قابليت تبديل شدن به رویاني جديد را دارا مي‌باشد که ماحصل آن در صورت قرار گرفتن در يك فضاي مناسب، رویاني نظير رویان اوليه‌اي است که از آن ياخته گرفته شده است. اين شيوه همان طريقه‌اي است که در طبيعت صورت مي‌گيرد و دوقلوها يا چند قلوهاي همسان نيز جلوه‌اي از آن قلمداد مي‌گردند. اين شيوه به طرز موفقيت آميزي در مورد جانوران متعددي نظير گوسفند، گاو، موش و ميمون‌ها به کار رفته است و در مورد انسان صرفاً به مراحل پيش از جايگزيني محدود شده است.^۳

بند سوم: انتقال هسته جسمي^۴

^۱. محمدی، علی، همان، ص ۵۴

^۲. Embryo واژه‌ای است که برای توصيف مراحل اوليه رشد جنين به کار می‌رود و از مرحله تقسيم سلولی تا هفته هشتم حاملگی، جنين را شامل می‌شود. ر ک: آخوندي، دکتر محمد مهدي و صادقي، دکتر محمدرضا، ضرورت بکارگيري تکنیک‌های باروري کمکی در توليد مثل انسان در: روش‌های نوین توليد مثل انسانی از دیدگاه فقه و حقوق، مجموعه مقالات، چاپ دوم، تابستان ۱۳۸۲، ص ۳۶

^۳. ساعد، محمدجعفر، همان، ص ۳۶

^۴. SCNT (Somatic Cell Nuclear Transfer)

شیوه انتقال هسته جسمی یکی دیگر از اسلوب اعمال شبیه‌سازی است که بیشتر مباحث مطروحه در مورد این پدیده ناشی از انجام فرآیند شبیه‌سازی بدین طریق است. در این شیوه، هسته يك تخمک نابارور را خارج و هسته سلول از يك جاندار را در آن تخمک فاقد هسته، تزریق و آن را جایگزین هسته‌ی خارج شده می‌کنند. در این زمان با ایجاد يك شوک الکتریکی یا از رهگذر اعمال شیمیایی بر آن تخمک جهت ارتباط سیتوپلاسم آن و هسته سلول جایگزین هسته تخمک، فرایند رشدی این تخم آغاز می‌شود که در صورت انتقال و پیوند به يك فضا و محیط مناسب نظیر رحم، متعاقب گذشت مدت زمان طبیعی و لازم حاملگی، نوزاد و کودکی که کاملاً شبیه و همسان فرد دهنده هسته سلولی است متولد می‌گردد.

مبحث دوم: شبیه‌سازی انسان از دیدگاه مخالفان و موافقان (کارکردها و دلایل)

گفتار اول: کارکردهای مثبت شبیه‌سازی انسان و دلایل موافقان

بند نخست: کمک به باروری زوجین نابارور

در تکنیک‌های درمان ناباروری همچون لقاح آزمایشگاهی، تزریق اسپرم به داخل رحم، تزریق داخل سیتوپلاسمی اسپرم و دیگر روش‌هایی که نوعاً روش‌های کمک باروری شناخته می‌شود مورد استفاده قرار می‌گیرد که در همه این روش‌ها به اسپرم و تخمک نیاز است و در صورت مشکل‌دار بودن اسپرم یا تخمک در بیشتر مواقع از گامت‌های اهدا شده توسط افراد غریبه استفاده می‌شود که در این صورت کودک متولد شده کاملاً به زوجین منتسب نخواهد بود. شبیه‌سازی انسانی به زنایی که فاقد تخمک یا مردانی که فاقد اسپرم هستند امکان بچه‌دار شدن و داشتن فرزند بیولوژیکی منسوب به خود را می‌دهد.^۱

بند دوم: تکثیر افراد با استعداد و نابغه

شبیه‌سازی انسان امکان تکثیر افراد نابغی با استعداد، یا دارای صفات ویژه، دیگر نمونه‌های سرمشوق و قابل ستایش را فراهم می‌کند.^۲

اما آیا این رهگذر در راستای وجود ملموس و فیزیکی چنین افرادی با ویژگی‌های مشابه و یکسان کفایت می‌کند. به دیگر سخن، آیا شبیه‌سازی شیوه موثر و مفیدی برای باز آفرینی اینگونه افراد به جامعه است؟ آیا میراث وراثتی و ژنتیکی با شبیه‌سازی به طور تام و تمام منتقل می‌شود که پذیرای این شیوه به منزله روشی مناسب برای توجیه آن شویم؟ آیا دوقلوهای همسان و ناهمسان که حاصل یک عمل جنسی‌اند به لحاظ اخلاقی، عاطفی، اجتماعی و ... صددرصد

^۱. فصلنامه حقوق پزشکی، شماره هشتم، بهار ۱۳۸۸

^۲. The President's council on bioethics (P.C.b)2002

شبيه همانند كه بتوان همين شرايط را در مورد يك فرد حاصل از وضعيتي استثنائي، بدون عمل طبيعي منجر به زايش بلكه به واسطه تزريق هسته سلولي صادق دانست؟^۱

رابي تندلر^۲ زيست شناس مشهور دانشگاه يشير^۳ در نيويورك در اين مورد بيان مي كند «من مي توانم آلبرت انيشتين را توليد كنم و او مي تواند معتاد به مواد مخدر شود». ^۴ بدین سان اصطلاح «شبيه سازي» ممكن است يك ارگانيسم و سازه واره كاملاً مشابه از ديگري را به ذهن متبادر سازد تا آنجا كه موجود نتيجه شده مشابه فرد دهنده هسته سلول خواهد بود.^۵

بند سوم: ممانعت از بروز بيماري هاي ژنتيكي

شبيه سازي انسان براي زوجيني كه احتمال فرزنداني مبتلا به بيماري ژنتيك در آنها وجود دارد اين امكان را فراهم مي سازد كه فرزنداني سالم داشته باشند.

امروزه حدود ۵ هزار بيماري با منشا تك ژن وجود دارد كه – مرگ و مير كودكان، نيمي از سقط جنين ها و ۹۰ درصد همه عقب ماندگي هاي ذهني ناشي از اين گونه بيماري ها هستند. فقط در آمريكا بيماري هاي با منشا تك ژن در حدود ۱۵ درصد جمعيت را در بر مي گيرد. اگر بيماري هايي كه چند ژني هستند و يا محتوي ژنتيكي قوي دارند، نظير سرطان، آلزایمر و ديابت را نيز منظور بداريم، آنگاه در مي يابيم كه ۷۵ درصد مرگ و ميرها در آمريكا ريشه ژنتيكي دارند.

^۱ . ساعد، محمدجعفر، همان، ص ۶۲

^۲ . Rabbi tendler

^۳ . Yeshira university

^۴ . Richen , Mathias OP.Cit,P.6

^۵ . برای مطالعه بیشتر مراجعه کنید به: محمدجعفر، ساعد، همان، ص ۶۲

بند چهارم: کمک به رفع مشکلات تامین عضو پیوندی

استفاده از افراد شبیه‌سازی شده، می‌تواند در تامین اعضا کمک شایانی نمایند. اعضایی مثل کلیه، مغز استخوان و ... به طوری که حیات فرد شبیه‌سازی شده نیز با خطر مواجه نشود. اگر برای یک کودک بیمار نیازمند پیوند کلیه یا مغز استخوان هیچ اهدا کننده‌ای سازگار یافت نشود و در عین حال، والدین وی خواهان فرزند دیگری باشند، شبیه‌سازی به طور بالقوه، این امکان را فراهم می‌سازد و کودکی برای این خانواده به ارمغان می‌آورد که واجد حیات دوباره است. شبیه‌سازی انسان می‌تواند پیوندهای ایده‌آل اعضای اهدایی را به افرادی که در معرض خطر یا در حال مرگند، مژده دهد^۱، به این صورت که با استفاده از سلول‌های سوماتیک خود افراد نیازمند پیوند، بافت یا اندام پیوندی مناسبی برای آنان تولید کرد. برای نمونه اگر در خانواده‌ای کودکی نیازمند پیوند کلیه یا مغز استخوان باشد، والدین به دلیل اینکه نتوانسته‌اند یک پیوند سازگار ژنتیکی را برای وی پیدا نمایند و مجبور باشند مجدداً بچه‌دار شوند، با کمک این تکنیک می‌توانند ضمن احیای زندگی کودک بیمار خود، حیات و کودک جدیدی را نیز ایجاد نمایند.^۲

مورد مشخص آن چند سال گذشته در خانواده آیالا^۳ در کالیفرنیا اتفاق افتاد. این خانواده در جستجوی منبعی برای یک پیوند مغز استخوان برای فرزند دوم خویش و مبتلا به سرطان خون، بودند. این دلایل به اجبار تصمیم گرفتند برای بار سوم بچه‌دار شوند به این امید که کودک جدید از نظر ژنتیکی شبیه با فرزند دوم ایشان باشد. نهایتاً از فرزند سوم این خانواده، پزشکان مغز استخوان سالم یکی از مفاصل وی را به دست آوردند و به خواهرش پیوند زدند.

¹. The President's Council on Bioethics , "Human cloning and Human Dignity , An Ethical inquiry" , Washington , DC , July 2002 , P.78 , At: <http://www.bioethics.gov>

². The President's Council on Bioethics , "Human cloning and Human Dignity , An Ethical inquiry" , OP.Cit , P.94

³ . Ayala

بند پنجم: احیای خاطره بستگان فرد فوت شده یا در حال مرگ

در خانواده‌ای که دچار تصادف سهمگین و وحشتناک می‌شود و پدر خانواده در حال مرگ و فرزندش صدمات شدیدی دیده باشد، با شبیه‌سازی انسانی می‌توان فرزند در حال مرگ را احیاء نمود که مونس تنهایی مادر باشد^۱.

بند ششم: خلق کودک زیستی

یکی از گزینه‌هایی که استفاده از شبیه‌سازی انسانی را توجیه کرده است، خلق کودک است، مشروط بر این که از منظر پزشکی، سلامت و تندرستی آن تضمین گردد. بر پایه این شیوه، شبیه‌سازی برای خلق کودک برای دو هدف قابل توجیه است:

۱. خلق کودک برای زوج‌های نازا که به شیوه‌های دیگر درمان‌پذیر نیستند.
۲. زوج‌ها در معرض خطر انتقال بیماری‌های شدید ژنتیکی به کودکانشان هستند.^۲

بند هفتم: احترام به حق آزادی انسان

قرآن کریم یکی از دلایل بعثت پیامبران را آزادی انسان‌ها و رهایی از قید اسارت‌ها می‌داند (و یضعُ عنهم امرهم و الاغلال التي كانت علیهم)^۳. معصومان و رسولان الهی نیز همواره بر جایگاه و ارزش آزادی در زندگی فردی و اجتماعی بشر تأکید کرده‌اند. یکی از استدلالاتی که موافقان شبیه‌سازی انسان ارائه می‌کنند «احترام به آزادی انسان» است، آزادی از بزرگ‌ترین نعمت‌های زندگی و از گرانبهارترین سرمایه‌های سعادت مادی و معنوی انسان است. میل به

^۱ ر ک: فصلنامه حقوق پزشکی، شماره هشتم، ص ۱۱۴

^۲ ساعد، محمدجعفر، همان، ص ۵۳

^۳ اعراف، ۱۵۷

آزادی با سرشت بشر آمیخته شده و از مطبوع‌ترین و گواراترین تمایلات طبیعی آدمی است. افراد بایستی آزاده مسیر زندگی خویش را برگزینند و هیچ عاملی نباید مانع این مهم گردد. به اعتقاد بسیاری از فیلسوفان غربی، مبنا و اساس آزادی را میل، خواست و اراده افراد تشکیل می‌دهد و این افرادند که بر اساس میل و اراده خود تصمیم به انجام یا ترك كاري می‌گیرند. برخی معتقدند که «استقلال و خود مختاری فردی» و لزوم تعهد به آزادی فردی در استفاده از فناوری‌های نوین زیستی چون شبیه‌سازی انسان تا جایی است که آزادی فردی آن‌ها به حقوق دیگران لطمه وارد نسازد.^۱

بند هشتم: احترام به هستی و وجود آدمی

هستی و وجود انسان فی نفسه محترم و از همه ارزش‌های انسانی برتر می‌باشد به نحوی که سایر علایق و دلبستگی‌ها، به واسطه هستی و موجودیت انسان شکل می‌گیرد و با توجه به اینکه شبیه‌سازی انسانی مانند دیگر روش‌های تولید مثلی به شکل‌گیری هستی و زندگی جدیدی منتهی می‌گردد، بدین جهت ارزشمند و به کارگیری آن نیز قابل دفاع می‌باشد. در نقد این دلیل می‌توان گفت:

الف) در اینکه هستی فی نفسه ارزشمند و از جمله بزرگترین ارزش‌های انسانی محسوب می‌شود، شکی نیست. اما سوال مطرح این است که به صرف ارزشمندی هستی انسان آیا می‌توان از هر وسیله و ابزاری استفاده شود تا بدان دست یافت؟ استدلال کنندگان فقط اشاره به احترام به هستی و ارزش آن دارند، فارغ از اینکه بستر پیدایش این هستی چگونه باشد. طبق این دیدگاه ایجاد كودك از مسیر غیر شرعی و غیر قانونی (زنا)

^۱. میراحمدی، منصور، آزادی در فلسفه سیاسی اسلامی، ۱۳۸۱، دفتر تبلیغات اسلامی، ص ۱۲۵

نیز نبایستی اشکال داشته باشد چرا که در نهایت هستی جدیدی شکل می‌گیرد و شاید به این دلیل نیز در غرب آمار اینگونه کودکان (ولد زنا) بالا می‌باشد.^۱

بند نهم: ایجاد رفاه در زندگی بشر

شبیه‌سازی انسان موجب ارتقای سطح زندگی و رفاه و بهزیستی انسان‌ها می‌گردد. از جمله مواردی که طرفداران بدان اشاره می‌نمایند بحث بچه‌دار شدن زوجین نابارور، به نحوی که از نظر بیولوژیکی بدن‌ها وابسته باشند. حفظ سلامت کودکان و جلوگیری از بروز بیماری‌های ژنتیکی یکی از دلایلی می‌باشد که به آن در استفاده از این روش اشاره می‌شود اما ایمنی این تکنیک ۱۰۰ درصد نیست و احتمال بروز مشکلات بسیار زیادی در کلون‌ها وجود دارد. انسان موش آزمایشگاهی نیست که آزمایش‌های شبیه‌سازی آنقدر بر روی وی تکرار شود تا اینکه موفقیت حاصل گردد. مثلاً فرض کنید برای تولید یک گوسفند مانند دالی (گوسفند شبیه‌سازی شده) ۲۷۷ بار این آزمایش انجام گرفت. آیا می‌توان این آزمایش را بر روی انسان انجام شود داد؟ انجام چنین آزمایشاتی در انسان به دلیل ابعاد اخلاقی فاجعه آمیز آن امکان پذیر نمی‌باشد.^۲

گفتار دوم: کارکردهای منفی شبیه‌سازی انسان و دلایل مخالفان

بند نخست: مشکلات مربوط به سلامتی

در این فن‌آوری سلامتی افراد درگیر در این فرایند به مخاطره می‌افتد. واقعیت این است که حق کودک یا آدمی از رهگذر شبیه‌سازی مخاطره آمیز است و حتی مدافعان شبیه‌سازی انسان نیز در عین دفاع از آن، پذیرش قطعی آن را منوط به «سالم بودن» می‌دانند و دیدگاه حمایتگرانه‌ی خویش را با این شرط تعدیل می‌کنند.^۳

^۱. برای مطالعه بیشتر رجوع کنید به: سروریان، سید محمد کمال، افول خانواده در آمریکا و انگلیس، ۱۳۸۳، انتشارات ادیان و مذاهب

^۲. محمدی، علی، همان، ص ۲۵۴

^۳. Dixon, Dr.Patrick, "Reasons Against Cloning", take on hold